

mag niet vergeten, dat het rabinisme gepoogd heeft dezen geest het dwangbuis aan te trekken, en dat hij door zijn uitwerping uit het Jodendom en zijn lichaamszwakte veelszins buiten het werkelijke leven met zijn vragen en nooden gestaan heeft.

Hij is met Hobbes de vader van wat wij Bijbelkritiek noemen, welke kritiek ongetwijfeld veel heillooze gevolgen gehad heeft, maar erkend moet worden, dat hij de theologische studie in menig opzicht wakker geroepen heeft en haar gewezen op haar veelomvattende taak ten aanzien van het Oude Testament.

Hij heeft op staatkundig gebied veel geleerd, dat later door het liberalisme in toepassing gebracht is. In den strijd tusschen Jan de Witt en de stadhouderlijke partij stond hij aan de zijde van den eerstgenoemde. Hij kende niet de diepste behoeften van het menschelijk hart en voelde niet den klop van het echte volksleven.

Spinoza is ontegenzeggelijk een der grootste denkers geweest, maar hij heeft niet beseft, dat de wereld en het leven grooter, hooger en dieper zijn dan het stoutste stelsel van menschelijke gedachten.

„KLEIN AVONTUURS”

DOOR ADA VAN HOLLAND

DE BEKENDE SCHOTSCH DICTER BURNS heeft eens gezongen:

Oh! would some fey the giftie gie us
To see our ourselves as ithers see us!

Wat, in onze taal overgezet zijnde, beteekent:

O, ware er een fee, die de gave ons schonk
Ons zelve te zien, zooals anderen ons zien!

Nu wordt er over Holland door buitenlanders nog al eens geschreven. Meestal slaan ze de plank mis, omdat ze onze taal niet kennen, en dus niet met onze menschen praten noch hun onderlinge gesprekken verstaan kunnen.

Maar ik ken een Engelsche, die in Den Haag toevende, niet alleen onze taal heeft pogen te leeren, maar er zelfs dapperlijk een dagboek in waagt te schrijven. Met haar toestemming publiceer ik er een paar gedeelten uit. Hier en daar zette ik een noot ter verduidelijking.

De titel „Klein Avontuurs” is ontleend aan Top Naeff's „Klein Avontuur,” dat „Ada van Holland” las. Haar voornaam is werkelijk „Ada.” Toen ze hoorde van Gravin „Ada van Holland,” was meteen haar schuilnaam gekozen.

Maar luistert nu eens.

„In Juli 1932 ik ben in Holland gekomen voor de vijfde maal. . . .

„Op een dag als ik naar van . . . Blankenburgstraat ging, den wind was sterk, en het een groot doek heeft opgeheffen van uit een wagen met goederen. En spottend voorbij gangers toiletten-rolletjes heeft opgeraapt van de straat. Iemand heeft de bestuurder vriendelijk gewaarschuwd, en ik heb op zijn beest gepast, terwijl hij zijn vermogens¹⁾ heeft gekregen.

Nog eens! Een gebabbel en geruisch op de straat is geweest gedurende de maaltijd. En daar verschrikt²⁾ paard met een wagen stormachtig op de trottoir is

¹⁾ Goederen. ²⁾ Verschrikt.

Het standbeeld van den wijsgeer in Den Haag.

gekomen, dicht bij de raam van de eet-kamer, maar gelukkig niet *binnen* de raam!

Ik vind dat een gewoon geluid in Hollang is de zang van „Vacuum-cleaner”¹⁾ (de slang ik noem het; de kronkelende, slingerend beest!)

Op alle tijden — des morgens, des na-middags, des avonds zelfs — de beest zijn gezang dreunt: hij herinnert mij van een mug of een muskiet met zijn boos hum-m-m-m. Men moet hem ontmoeten op de trap, in de slaap-kamer, in de zit-kamer — nergens vind ik veiligheid behalve buiten de huis!

Iemand vraagt: „De Engelschen zijn die menschelijk?”²⁾ Maar ik vraag: „De *Hollanders* zijn die menschelijk? Omdat, ofschoon die op de aardsche bodem woont, is er iets *vijandig* in de manier dat ze elke vlek van stof verjaagt uit de huizen, och! zelfs de trottoir geniet een schoonmaak iedere week.

Aug. 8. Een schitterende ochtend en ik zit op een bankje bij de zee. De zee en de hemel zoo helder blauw uitzien. Eensklaps een oud visscher naast mij is gekomen zitten op de bank. Verrast ik hoor hem vragen: „Hoe oud ben je?”³⁾

. . . Ook op een zekeren dag een dame Hollandsch en ik een beetje gesprek gevoerd hebben. — „U vindt de dagelijksche gewoonten heel anders in Holland?” ze heeft mij gevraagd. — „Ik vind de gezinsleven in Holland heel mooie en gezellig,” antwoordde haar ik.

H. S. S. K.

¹⁾ Stofzuiger.

²⁾ Zinspeling op Dr Renier's „The English are they human?”

³⁾ In Engeland hecht men veel minder aan leeftijd dan bij ons. Nooit zou in Engeland een visscher aan een vreemde dame zoo'n vraag doen.

Spreeuwen op hun winter-slaapplaats in de dennen.

Foto
N. Tinbergen

„KLEIN AVONTUURS”

2) DOOR ADA VAN HOLLAND

Aug. 11. Scheveningen in Augustus! Hoe te beschrijven het! Wat een mierennest! Des middags een beweegelijke massa. — Op de strand, de promenade, de pier, overal men beschouwt — kleederen of niet kleederen — pratend — lachend — etend — slapend — drinkend — badend — wandelend — fietsend — een verwisselend panorama van verschrikkelijke Jazzkleuren — en overal de vurige Augustus-zonneschijn, en nergens een klein beetje van schaduw — niets aantrekkelijks!

Maar — des ochtends is het *veel* beter, frische lucht, meer ruimte, en Gods heerlijk zee die spreekt aan de ziel van Zijn majesteit en eeuwigheid. Deze morgen ik heb opnieuw een klein gesprek met een oud vischer gehad, maar *hij* was niet nieuwsgierig op mijn leeftijd, maar — „Waar woont u?” vraagt hij. „Een paar uren in de sneltrein van London.” — „Een groot stadt, London,” zei de vischer, „en zoo Amsterdam, Rotterdam, Leiden en Harlem, een reeks van stadtjes. Verblijft u in een Hotel?” — Neen, ik ben logé met een vriendin in den Haag.” — „Deze avond vuur-werken aan de Kurhaus,” heeft hij mij onderrichten, maar — ik houd niet van vuur-werken.

Deze middag heb ik een wandeling gedaan in Zorgvliet. Ik vind die plaats heel prettig — prachtige boomen, koele schaduwen, een klein beekje met wilde blomen op de oevers en een ooievaar visschend in het water; een jongen schildert met zijn penseel.

Aug. 12. Op dit oogenblik ik zit vlak bij de zee. De zee is zoo glot als een spiegel en de zonne vurig. Och! wat een figuur van een vrouw in de water! Nu ze komt op de strand uit, foioe! foioe! Een politie is gekomen praten met haar en ze heeft haar badgewaad opgetrekt.

Aug. 14. Zondag. Een heerlijk preek om Jakobs Ladder, Gen. 28 „Jakob een droom had” — och! zei de mens, een droom wat is dat? Maar God heeft in dat droom een openbaring van Zichzelf aan Jakob gegeven, als de God des Verbonds, Jehovah, de God van zijn grootvader Abraham en van zijn vader Izaäk. De ladder van licht op de aarde naar de hemel is Jesus Christus. (Joh. 1 : 51.) Te Bethel God gaf aan Jakob Zijn genadig beloften — „Ik ben met u” (v. 15), en deze beloften zijn ook *voor ons*.

Ik heb dat preek beter dan alle anderen verstaan. Die psalmen heerlijk waren, Ps. 56 : 5, 6 en Ps. 73 : 12.

Aug. 15. Een heerlijk gesprek in Zorgvliet met een Hollandsch dame wie Engelsch sprak als een van ons! Wij heeft over alles gepraten — reizen, kunst, de toneel, de blinden en de stommen, en op slot wij voelen ons niet meer op een afstand, en wij hebben met elkander gehanddrukt.

Aug. 22. — Pas op! Ga niet te Scheveningen boodschappen te doen! Deze morgen heb ik noodig een klein beetje wit elastiek — iets gewoonlijk, niet waar? Ja, maar het moet *wit, rond* en van een *precise dikte* zijn. Bij de *eerste winkel* hoopvol ik vraagde — „Rond, wit elastiek?” — „Och, ja, mevrouw, wit elastiek, zeker, ziet u? Maar plat, niet rond.” — Het gaat niet, dag mevrouw!” —

Tweede winkel. — „Mevrouw wenscht wit elastiek? Hier heb ik zwart!” — „Dank u, mevrouw. Dag!”

Derde winkel. — „Wit, rond elastiek? Jawel.” — „Alas! dit elastiek is wit *en* rond, maar — het is te dun.”

Vierde winkel. — Een klein vrouwtje met een vroolijk glimlach zei ze zou willen bekijken of ze het heeft, en ze terugkomt met een doosje — och, gelukkig! — *Vol* van elastiek, maar — niets dan zwart! Geen roep voor wit, rond elastiek in Scheveningen. Maar, wees geduldig, alles komt aan wie wacht!

H. S. S. K.

„KLEIN AVONTUURS“

(SLOT)

DOOR ADA VAN HOLLAND

VANDAAG IS DE VERJAARDAG VAN Juffrouw Toos. In Holland is het de gewoonte ¹⁾ dat geheel de verwanten en vriendinnen feliciteren komen en velen schoone bloemen aanbieden aan de verjaarde. Men kan niet zijn leeftijd een geheim bewaren in deze kleine land, of men wil! Van de Koningen af tot de kleinste in de land is het precise leeftijd van de daken geroepen, en heeft men zijn zestig verjaardag bereiken, dan is het een jubilee, en elke tienjarig is met bijzondere pracht gevierd. Zóó, het was niets buitengewoon wanneer de oud visscher heeft me gevraagd: „Hoe oud ben je?!“ —

Holland is het land van fietsen! Het is niets overdreven te beschrijven die tooneel op bijzondere uren van de dag als — fietsen rechts — fietsen links — fietsen voorwärts — overal fietsen! Die komen in rijen van dit straat, van dat straat. En om twaalf uur des morgens (dan komt het gezellig maaltijd wanneer de geheele familie vergadert rondom de koffietafel) men vermoeden mocht, dat de geheele Hollandsch wereld was op fietsen — klein en groot, jongens en meisjes, de heer en zijn knecht, de leeraar en zijn leerlingen, de boodschap-jongens, de verpleegsters, — hier komen ze allen, zwermen en zwerven, golven en glijden, heen en weer, op en neer, een lawaai van fietsen, en hoe mag een eenvoudig voetganger naar de overkant gaan?! Maar — gelukkig, die fietseners zóó knap en zóó flink weten u te ontsnappen, en zie! u bent beschermd zonder zelfs een vlek te hebben ontvangen! Nog erger dan die fietsen de autos snellen voorts op de straten, met hun schrikkend hoot! hoot! hoot!²⁾ Veel vluger dan in Engeland, en geen vriendelijk politie zijn hand opheeft en — whist!³⁾ — alles stilstaan als bij een toovenaar! Zóó, pas op! pas op! of u zal niet meer zijn!

Ik vind het zoo aandoenlijk in de Gereformeerde Kerk van Holland dat die kerken zoo vol van menschen zijn op de Zondags, en dat deze naast elkaar zitten, rijken en armen, hoogen en nederigen, en allen zoo ernstig uitzien naar de lezen van Gods Woord en naar de preek te luisteren, hongerig voor het Woord van Leven. Het vischer-volk van Scheveningen houdt zoo veel van Gods Woord, en naast mij in de kerk op Zondag latst was een eenvoudig vischer-vrouw met zoo een aandoenlijke gezicht: ze heeft mijn Bijbel mee gelezen en als wij van de Kerk uitgingen ik het gevoel dat wij waren niet meer vreemd aan elkander.

Der preek dat Zondag was om Hebr. 4 : 9: „Er blijft dan een rust over voor het volk Gods.“

Aug. 24. Nog steeds boodschappen! Ik heb gevraagd een jonge winkelier met een aangenaam gezicht, in de Prins Hendrikstraat, of ik mag twee lijsten meenemen zoodat een vriendin wie ziek is, mag dien ze wil kiezen. „U ben Engelsch?“ vraagt hij. „Ja,“ zie ik, „ik ben

¹⁾ In Engeland wordt zoo goed als geen notitie van verjaardagen genomen.

²⁾ Spreek op z'n Engelsch uit: hoet. Het treft Engelschen altijd, dat auto's hier zoo vervaarlijk toeteren. In Engeland is dat geluid veel zachter. In Londen met zijn vervaarlijk autoverkeer zijn de straten veel stiller dan in Den Haag.

³⁾ Engelsche uitroep, ongeveer gelijk met ons: „een, twee, drie!“

logée aan een Rusthuis in Johan van Oldenbarnevelt-laan 4, en ik wil de een of ander lijst terugbrengen deze middag.“ Vertrouwelijk dat winkelier stemde toe aan mijn verzoek, en ik heb met dien twee lijsten vertrekken. Hij heeft zelfs mijn adres niet neer geschreven. Het moet mijn onschuldig Engelsch gelaat geweest zijn! Het mocht, dat hij die twee lijsten nimmer meer zal bekijken! Maar alles is goed geschikt en ik heb hun en betalen in de vroege middag.

Verbeeldt u! dat gejaagd elastiek heb ik triomfantelijk verschaffen, en wit en rond en de precise dikte!

Aug. 25 — Een heerlijk morgen! De zee is niet meer zoo glad en de wilde witte golven dringen op de strand. Vele kleine scheepjes voorbijgingen: het is gelijk de zee van ons leven en wij zijn de kleine scheepjes varend heen en weer, maar niet verlegen als onze Heere Jesus Christus vast het roer houdt en leidt ons tot de haven onzer begeerte. Gods Woord is onze zeekaart: in het onweer Hij is met ons — „Hij bestrafte den wind en de watergolven; en zij hielden op, en er werd stilte: En Hij zeide tot hen: „Waar is uw geloof?“ (Lukas 8 : 24, 25.)

Aug. 25. — Veertien dagen van nu op en ik zal naar Engeland terugkeeren. Zal ik een enkele keer terug naar dierbaar, kleine Holland komen? Ik weet niet. Hoe dikwijls herhalen wij deze woorden „Ik weet niet!“ Alles in dit tijdelijk aardsche leven is wisselend, maar de eeuwig God verandert nimmer. „Ik weet niet,“ maar „Hij weet!“ en „Hij zorgt,“ dat is de troost voor ons. „Hij weet de weg dat ik ga,“ en Hij weet de weg van hen, die ik zoo liefheb. Hij bestuurt alle onze voetstappen. „Gelijk een vader zich ontfermt over de kinderen, ontfermt de Heere Zich over degenen die Hem vreezen.“ (Ps. 103 : 13.)

Houd Gij mijn handen beide	Alleen kan ik niet verder,
Met kracht omvat,	Geen enkele schree.
Geef mij Uw vast geleide	Neem, trouwe Zieleherder,
Op 't smalle pad.	Mij, arme, mee!“

„Ada van Holland“ is tot haar blijdschap nog steeds in ons land kunnen blijven. En leert nog dagelijks dapper Hollandsch! Zij kent onze taal nu al weer veel beter dan toen zij haar dagboek schreef. H. S. S. K.

HET MAATSCHAPPELIJK RADERWERK

Van onzen bijzonderen medewerker

Het Museum van den Arbeid (I.)

DE WIJSGEER SPINOZA WAS VAN ZIJN vak brillenslijper. Een der hooggeleerden op het Haagsche Congres ter herdenking van zijn 300^{en} geboortedag vroeg: „Welke andere macht huist er in de handen, die den slijpmolen besturen dan in die van de hemelsche, eenige krachtadige natuur? De technicus, verliefd op zijn beroep, blijft leven in den wijsgeer, die belang stelt in de dingen der natuur.“

Toen ik met den schilder Herman Heijenbrock, een stevige, grijsgebaarde zestiger met de vitaliteit van een veertiger, gebogen stond over een vitrine, waarin de vervaardiging van brilleglazen overzichtelijk is tentoongesteld, en ik hem hoorde zeggen: „Daár wou ik nu